

dr. Milena Bevc*

Položaj mladih na trgu dela v luči sistema financiranja visokega šolstva ter meddržavne mobilnosti in migracij mladih

Položaj mladih na trgu dela je tesno povezan z njihovim meddržavnim pretokom in izseljevanjem ter s sistemom financiranja visokega šolstva.

Sistem financiranja visokega šolstva¹ vpliva na učinkovitost študija v smislu njegovega trajanja in osipa; vpliva pa tudi na pravičnost pri dostopu v smislu enakosti možnosti izobraževanja vsem socialnim slojem. Oboje ima še posledice na obseg in čas vstopanja mladih na trg dela. Učinkovitost študija je po dosedanjih redkih longitudinalnih analizah v Sloveniji nizka: študij traja dolgo, osip pa je velik. Osuli študenti verjetno prihajajo na trg dela kmalu, a brez diplome, diplomanti (z diplomom) pa pozno. Na drugi strani ni zagotovljen enak dostop različnih socialnih skupin do izobraževanja – pri mladih iz premožnejših slojev je po analizah IER večji kakor pri drugih. Je pa zanimivo, da so redni študenti, za katere ni šolnine, v povprečju iz bogatejših družin kakor izredni študenti, ki plačajo šolnino v višini 100 % stroškov poučevanja. Torej mladi iz višjih slojev vstopajo na trg dela pozneje kakor tisti iz srednjih in nižjih socialnih slojev, zlasti če upoštevamo še podiplomski študij, pri katerem so bogatejši izrazito bolj zastopani od drugih.

Meddržavna mobilnost tistih mladih, ki smo jih pred nekaj leti zajeli v anketiranje o morebitnem odhodu na delo v tujino (študenti višjih letnikov nekaterih fakultet in celotna populacija študentov programa Socrates Erasmus v obdobju 1999–2004; Bevc, Hacin - Lukšič, Zupančič, 2004²), je velika. Izrazito velik pa je tudi obseg morebitnega daljšega ali trajnega odhoda v tujino – **potencialna emigracija**. Slaba desetina anketiranih študentov omenjenega programa je med anketiranjem (2004) že delala v tujini. Če se ta tok spremeni v kroženje, je delo v tujini koristno za posameznika in za Slovenijo. Drugače je, če se sprevrže v dejanski in obenem trajni odhod. Vse to vpliva na stanje na domačem trgu dela. V zvezi s potencialno emigracijo mladih je zaskrbljujoča tudi njena sestava. Največji obseg morebitnega dolgotrajnega ali trajnega odliva v tujino v anketirani populaciji mladih je značilen za tehnične in naravoslovno-matematične profile (iz drugih raziskav izhaja, da je zanje v Sloveniji tudi med znanstveniki značilna največja potencialna in dejanska emigracija). To so profili, ki jih Slovenija za pospešen tehnološki in gospodarski razvoj potrebuje doma ter zaradi njihovega pomanjkanja z različnimi akcijami in ukrepi poskuša povečati zanimanje mladih zanje.

* Inštitut za ekonomska raziskovanja, Ljubljana.

¹ O sistemu financiranja visokega šolstva v Sloveniji (ter njegovi učinkovitosti in pravičnosti) pišemo več v drugem prispevku v tej številki revije IB. Tam navajamo tudi raziskave, na katerih temeljijo tu navedene ugotovitve.

² Migracijska politika in problem bega možganov, Raziskava za Strategijo razvoja Slovenije, IER-INV, 2004.